

Cele, zadania i struktura Państwowego Monitoringu Środowiska

Państwowy Monitoring Środowiska (PMS) został utworzony ustawą z dnia 20 lipca 1991 roku o Inspekcji Ochrony Środowiska (dalej ustawa o IOS) (Dz.U. 2013, poz. 686 z późn. zm.) w celu zapewnienia wiarygodnych informacji o stanie środowiska. Szersze ramy prawne funkcjonowania PMS zawarte są w późniejszej ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2013, poz. 1232, z późn. zm.), która definiuje PMS jako system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. Zgodnie z art. 25 wspomnianej ustawy gromadzone informacje służą wspomagananiu działań na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o:

- jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami oraz obszarach występowania przekroczeń tych standardów,
- występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych.

Celem działań prowadzonych w ramach PMS jest zapewnienie odpowiednim organom administracji rządowej i samorządowej informacji niezbędnych do zarządzania środowiskiem zgodnie z ich kompetencjami oraz wywiązywania się z obowiązków sprawozdawczych zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. Bardzo ważnym celem tych działań jest również zapewnienie społeczeństwu możliwości dostępu do pełnej i zrozumiałej informacji o stanie środowiska.

Ustawowe cele PMS są realizowane poprzez zadania obejmujące wykonywanie badań wskaźników charakteryzujących poszczególne komponenty środowiska, prowadzenie obserwacji elementów przyrodniczych, gromadzenie i analizę wyników badań i obserwacji, pozyskiwanie informacji o presjach na poszczególne elementy środowiska, ocenę stanu i trendów zmian jakości poszczególnych elementów środowiska w oparciu o ustalone kryteria, identyfikację obszarów przekroczeń standardów jakości środowiska, analizy przyczynowo-skutkowe, opracowywanie zestawień, raportów, komunikatów i ich udostępnianie w formie drukowanej lub elektronicznej, w tym za pomocą internetu.

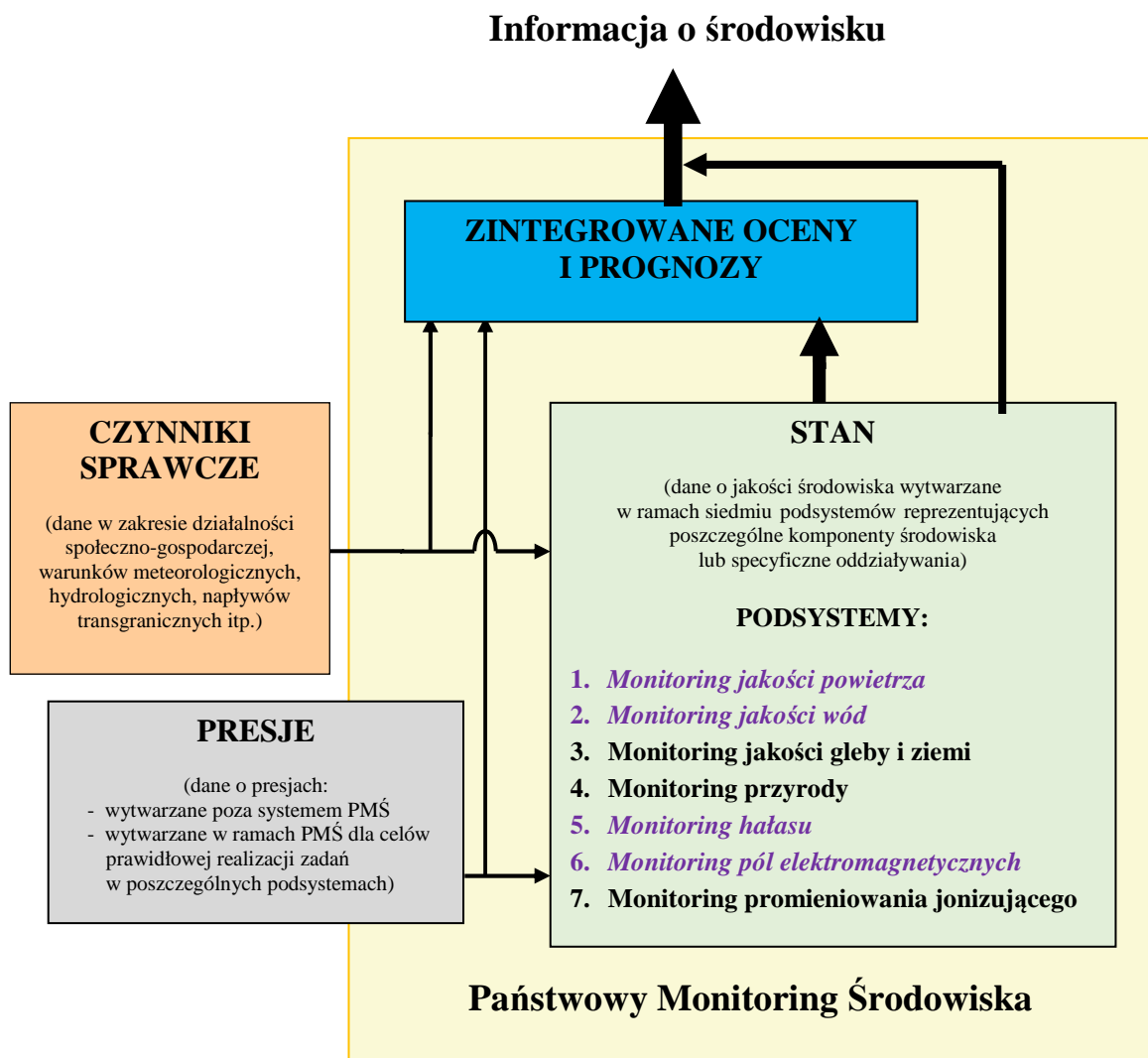
W celu zapewnienia szerokiego spektrum informacji, zadania PMS realizowane są w ramach struktury opartej na modelu DPSIR (**d**riiving forces/czynniki sprawcze – **p**ressures/presje – **s**tate/stan – **i**mpact/oddziaływanie – **r**esponse/środki przeciwdziałania). Wiarygodność danych jest zagwarantowana poprzez takie działania, jak: akredytacja laboratoriów badawczych, modernizacja infrastruktury pomiarowej, modernizacja narzędzi informatycznych do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych, opracowania metodyczne, wdrażanie systemów jakości w podsystemach monitoringu, organizacja i udział w krajowych i międzynarodowych badaniach porównawczych oraz szkolenia..

Podstawową kategorią informacji uzyskiwaną w ramach PMS jest kompleksowa informacja na temat stanu poszczególnych komponentów środowiska, wytwarzana w ramach siedmiu podsystemów reprezentujących poszczególne komponenty środowiska lub specyficzne oddziaływania (rys. 1).

PMS realizowany jest na podstawie wieloletnich programów państwowego monitoringu środowiska, opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i zatwierdzanych przez ministra właściwego do spraw środowiska oraz wojewódzkich programów monitoringu, opracowanych przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska i zatwierdzanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Na poziomie krajowym zadania PMS wykonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska; jest on również koordynatorem działań prowadzonych dla potrzeb PMS. Na poziomie województwa zadania Inspekcji Ochrony Środowiska związane z PMS wykonuje wojewódzki inspektor ochrony środowiska jako organ rządowej administracji zespolonej w województwie (art. 3 i 5 ustawy o IOS). W realizacji zadań PMS uczestniczą również inne jednostki, w tym służby i inspekcje zobowiązane do tego na mocy prawa np. organy administracji rządowej i samorządowej, zarządzający drogami, lotniskami, koleją, prowadzący instalacje, jak również instytuty naukowo-badawcze, wykonujące zadania w ramach umów z GIOŚ.

Obecnie obowiązujący „Program Państwowego Monitoringu Środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016–2020”, zatwierdzony przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

w dniu 30.12.2015 r., został przygotowany w oparciu o „Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016–2020”, zatwierdzony przez Ministra Środowiska w dniu 1.10.2015 r. Programy dostosowane są do perspektywy czasowej polskich i europejskich dokumentów strategicznych odnoszących się do środowiska. Wpisują się również w perspektywę finansową Programu Priorytetowego NFOŚiGW pn. „Wspieranie działalności monitoringu środowiska” i w perspektywę finansową Programu Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, które w perspektywie do 2020 roku będą w istotny sposób finansowały jego realizację.

**Rys. 1. Struktura Państwowego Monitoringu Środowiska /wg GIOŚ/
(kursywą wyróżniono podsystemy obejmujące zadania wykonywane na poziomie wojewódzkim)**

W „Programie Państwowego Monitoringu Środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016–2020” przewidziano kontynuację większości dotychczasowych zadań i jednocześnie zaplanowano realizację nowych, wynikających z konieczności wdrożenia do polskiego systemu monitoringu nowych wymagań unijnych, w tym wymagań dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/39/UE z dnia 12 sierpnia 2013 r. zmieniającej dyrektywę 2000/60/WE i 2008/105/WE w zakresie substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (Dz.Urz.UE L 226 z 24.08.2013, str.1). Ważnym zadaniem będzie również wdrożenie wspomaganie systemu rocznych ocen jakości powietrza metodami modelowania matematycznego.

Programy pomiarowo-badawcze na obszarze województwa wielkopolskiego realizowane będą w ramach czterech podsystemów: monitoringu jakości powietrza, monitoringu jakości wód, monitoringu hałasu i monitoringu promieniowania elektromagnetycznego – na poziomie krajowym

i wojewódzkim. Badania i pomiary w trzech pozostałych podsystemach (rys. 1) prowadzone będą tylko na poziomie krajowym. Zakres i sposób realizacji zadań na poziomie krajowym i wojewódzkim został szczegółowo przedstawiony w „Programie Państwowego Monitoringu Środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016–2020” i w „Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016–2020” opracowanym przez GIOŚ. W ramach podsystemów wyróżniono zadania posiadające specyficzne cele i odpowiednie dla tych celów programy pomiarowo-badawcze. Informacje o presjach na środowisko – w tym informacje o źródłach i ładunkach substancji odprowadzanych do środowiska – pozyskiwane będą głównie z systemów administracyjnych i statystyki publicznej, a także (w przypadku wód) z katastru wodnego, prowadzonego przez krajowy i regionalne zarządy gospodarki wodnej.

Informacje wytworzone w ramach programu PMS województwa wielkopolskiego będą stanowiły materiał m.in. do corocznych raportów o stanie środowiska w Wielkopolsce oraz do kolejnego raportu o stanie środowiska w Polsce opracowywanego przez GIOŚ.